

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 47/2024-43

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného AZARIOVÁ & RUŽBAŠÁN law firm s.r.o., Kmeťova 26, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Žiline sp. zn. 13Cob/142/2020 zo 17. februára 2021 takto

rozhodol:

1. Rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 13Cob/142/2020 zo 17. februára 2021 v druhom, treťom a štvrtom výroku **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 13Cob/142/2020 zo 17. februára 2021 v druhom, treťom a štvrtom výroku **zrušuje a vec** v rozsahu zrušenia **vracia** Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Žiline **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **410,26 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní sp. zn. 13Cob/142/2020 a jeho rozsudkom sp. zn. 13Cob/142/2020 zo 17. februára 2021, ako aj postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 1Obdo/56/2021 a jeho uznesením sp. zn. 1Obdo/56/2021

z 22. februára 2022. Navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 47/2024-22 z 25. januára 2024 ústavnú sťažnosť sťažovateľa prijal na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia jeho označených práv rozsudkom krajského súdu. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.

II.

Skutkové východiská

3. Okresný súd Žilina rozsudkom z 25. júna 2020 rozhodol o žalobe sťažovateľa (používajúceho obchodné meno [REDAKOVANÉ]) podanej proti poisťovateľke tak, že konanie z dôvodu čiastočného späťvzatia žaloby v časti zastavil, žalovanej uložil povinnosť sťažovateľovi zaplatiť 2 087,74 eur s úrokom z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 2 087,74 eur od 13. decembra 2018 až do zaplatenia a priznal mu voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Skutkovým základom rozsudku bola dopravná nehoda z 12. novembra 2018, pri ktorej došlo k poškodeniu vozidla sťažovateľa. Následne (16. novembra 2018) bola škodová udalosť riadne ohlásená. Žalovaná sťažovateľovi 28. novembra 2018 oznámila, že udalosť bola vyhodnotená ako totálna škoda a poukázala mu 6 235,46 eur. Spornou sa medzi stranami stala výška poistného plnenia. Preto sťažovateľ podal žalobu, v ktorej obhajoval vyššiu všeobecnú hodnotu poškodeného vozidla v porovnaní so základom, z ktorého vychádzala žalovaná. Na základe sťažovateľom predloženého znaleckého posudku sa okresný súd priklonil k vyššej všeobecnej hodnote vozidla a z toho vzniknutý rozdiel sťažovateľovi priznal.

4. Zároveň, vychádzajúc z § 11 ods. 6 – 8 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z. z.“), okresný súd konštatoval, že žalovaná sa dostala do omeškania uplynutím 15 dní od skončenia šetrenia poistnej udalosti, pretože sťažovateľovi bez relevantného základu poskytla plnenie vo výške, ktorá bola preukázaná znaleckým posudkom ako nesprávna.

5. Na odvolanie žalovaného krajský súd napadnutým rozsudkom (i) vo výroku o povinnosti zaplatiť istinu rozsudok okresného súdu potvrdil, (ii) vo výroku o povinnosti zaplatiť úrok z omeškania rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobu zamietol, (iii) vo výroku o náhrade trov prvoinštančného konania rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žiadna zo strán nemá právo na ich náhradu, a (iv) žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov odvolacieho konania.

6. Vo vzťahu k zmeňujúcemu výroku o príslušenstve pohľadávky krajský súd dôvodil konštatovaním o nejednotnosti rozhodovacej praxe súdov v otázke vzniku omeškania poisťovateľa v režime zákona č. 381/2001 Z. z. Priklonil sa k rozhodnutiu najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017 a dôvodil, že ak poisťovateľka odmieta poškodenému poskytnúť poistné plnenie v ním požadovanom rozsahu a poskytne mu riadne a včas písomné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré odmietla poskytnúť alebo znížiť poistné plnenie, v dôsledku čoho poškodený uplatnil svoj nárok žalobou v súdnom konaní, pre určenie času plnenia (s následným vznikom právneho nároku poškodeného na prípadný úrok z omeškania) je relevantným až doručenie právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia. V predmetnej veci si žalovaná splnila povinnosť

vyplývajúcu z § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. tým, že poskytla dôvody riešenia poistnej udalosti. Údaje vyjadrené žalovanou bez ďalšieho nemohli spôsobiť, že by malo byť konštatované nesplnenie jej zákonnej povinnosti uloženej v § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. Znamená to, že ak žalovaná bližšie nezdôvodnila, prečo neakceptuje v celom rozsahu sťažovateľom uplatnené poistné plnenie, táto skutočnosť nemohla viesť k záveru o nesplnení žalovanej uloženej zákonnej povinnosti podľa § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. Ak žalovaná zákonom uloženú povinnosť splnila, tak nenastalo jej omeškanie a nemohol nastúpiť ani dôsledok vyjadrený v § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z., t. j. platenie úrokov z omeškania.

7. Na rozhodnutie o náhrade trov konania krajský súd použil § 255 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého ak mala strana vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov konania pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo. Keďže sťažovateľ v časti zavinil zastavenie konania a bol neúspešný v časti príslušenstva žalovanej pohľadávky, bol dôvod nepriznať náhradu trov konania žiadnej zo strán, a to tak na prvej, ako aj na odvolacej inštancii.

8. Sťažovateľ podal proti (ii), (iii) a (iv) výroku rozsudku krajského súdu dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP, ktoré najvyšší súd odmietol podľa § 447 písm. f) CSP, keďže nebolo odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi.

III.

Argumentácia sťažovateľa

9. Sťažovateľ považuje napadnutý rozsudok za nedostatočne odôvodnený. Rozsudok krajského súdu je vo vzťahu k odklonu od konštantnej judikatúry bez akéhokoľvek racionálneho a právne podloženého podkladu, bez akéhokoľvek vysporiadania sa s predloženou argumentáciou sťažovateľa alebo judikatúrou v obdobných veciach.

10. Kvôli čiastočnému zastaveniu konania bol sťažovateľ neúspešný len v časti 14,24 % z pôvodne žalovanej istiny. Celkový úspech tak predstavuje 71 %. Prístup krajského súdu, podľa ktorého to odôvodňuje použitie § 255 ods. 2 CSP, je v rozpore s konštantnou judikatúrou. Rovnakú vadu vykazuje rozsudok krajského súdu aj v časti, kde nepriznanie nároku na náhradu trov konania odôvodnil tým, že žaloba bola zamietnutá aj v časti nároku na úroky z omeškania. Ustálená judikatúra v tomto uvádza, že nárok na náhradu trov konania, resp. pomer úspechu a neúspechu, je naviazaný na žalovanú istinu bez príslušenstva (ktoré nebolo už v žalobe vypočítané), preto neúspech v časti úrokov z omeškania nemôže ovplyvniť nárok na náhradu trov konania.

11. Sťažovateľ kritizuje krajský súd aj za to, že bez potrebného vysvetlenia zaujal k rozhodnutiu najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017 postoj v porovnaní s okresným súdom opačný. Pritom okresný súd vo svojom rozsudku vysvetlil, prečo predmetné rozhodnutie najvyššieho súdu nemožno na prejednávajúcu vec aplikovať. Krajský súd sa touto argumentáciou okresného súdu vôbec nezaoberal. Navyše, rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017 bolo zrušené nálezom ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 309/2020 zo 14. októbra 2021.

IV.

Vyjadrenie krajského súdu, replika sťažovateľa a vyjadrenie zúčastnenej osoby

IV.1. Vyjadrenie krajského súdu:

12. Krajský súd vo svojom vyjadrení upozornil, že jeho napadnutý rozsudok zo 17. februára 2021, v ktorom vychádzal z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017, časovo predchádzal nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 309/2020 zo 14. októbra 2021. Na skutočnosť zrušenia tohto rozhodnutia najvyššieho súdu preto v napadnutom rozsudku nemohlo byť reflektované. V danom čase pri riešení právnej otázky omeškania s plnením poistného plnenia nebola ustálená rozhodovacia prax najvyšších súdnych autorít, tak rozsudkom krajského súdu nemohlo dôjsť ani k porušeniu § 393 ods. 3 CSP. Rovnako nedošlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe ani pri rozhodovaní o trovách konania. Ak sťažovateľ v tomto smere poukazuje na rozhodnutia iných krajských súdov, tieto nepredstavujú ustálenú rozhodovaciu prax, a tak ani v tejto časti nedošlo k porušeniu § 393 ods. 3 CSP. Výrok o trovách konania krajský súd podrobne odôvodnil, a preto nemohlo dôjsť k porušeniu práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie.

IV.2. Replika sťažovateľa:

13. Sťažovateľ zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti. Skutočnosť, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017 bolo zrušené, len potvrdzuje argumentáciu sťažovateľa, že dané rozhodnutie nebolo aplikovateľné na prejednávaný prípad, krajský súd postupoval nesprávne a dopustil sa porušenia označených práv sťažovateľa. Okresný súd vo svojom rozsudku vysvetlil, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017 vychádza z iného skutkového a právneho základu, pretože v tomto prípade nedošlo k porušeniu povinností podľa § 11 ods. 6 až 8 zákona č. 381/2001 Z. z., pričom odkázal aj na jednotnú rozhodovaciu prax súdov v obdobných veciach. Krajský súd sa touto argumentáciou okresného súdu vôbec nezaoberal a rozhodol v rozpore s konštantnou judikatúrou v rovnakých, resp. obdobných veciach bez náležitého odôvodnenia svojho odklonu. Súd je povinný náležite odôvodniť každý odklon od ustálenej rozhodovacej praxe súdov, nielen odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít. Sťažovateľ nesúhlasí s tvrdením krajského súdu, že pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov konania sa neodklonil od konštantnej judikatúry. Sťažovateľ predsa v ústavnej sťažnosti podrobne uviedol, že odklon od ustálenej rozhodovacej praxe spočíva jednak v tom, že krajský súd nevzal do úvahy čiastočný (väčšinový) úspech sťažovateľa v spore, a tiež v tom, že nárok na náhradu trov konania spája so zamietnutím nároku sťažovateľa na úroky z omeškania.

IV.3. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

14. Zúčastnená osoba sa v ústavných súdom určenej lehote k ústavnej sťažnosti nevyjadrila.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Ústavná sťažnosť je, čo sa týka dôvodov, rozdelená do dvoch námietok. Prvá sa zameriava na právne posúdenie okamihu, v ktorom sa žalovaná poisťovňa mala dostať do omeškania, krajským súdom. Svoje právne závery k tejto otázke krajský súd formálne vtlačil do druhého výroku svojho napadnutého rozsudku. Druhá námietka je orientovaná na právne posúdenie náhrady trov

konania, a to tak v prvoinštančnej fáze, ako aj v odvolacej fáze, krajským súdom. Ide teda o napadnutie tretieho a štvrtého výroku rozsudku krajského súdu.

V.1. K určeniu okamihu omeškania žalovaného:

16. Sťažovateľ formálne dôvodí v prospech porušenia svojich práv zanedbaním zákonnej povinnosti krajského súdu odôvodniť odklon svojho rozhodnutia od prejudikatúry. Pozornosti ústavného súdu však neušlo, že skutočným dôvodom nespokojnosti sťažovateľa je zmena právneho posúdenia veci, ku ktorej v porovnaní s prvoinštančným rozsudkom okresného súdu pristúpil krajský súd. Sťažovateľovo presvedčenie totiž zjavne tkvie v tom, že ak by bol krajský súd pristúpil k vysvetleniu odchýlenia sa od dovtedajšej judikatúry, nutne by musel dospieť k presvedčeniu o nesprávnosti svojho právneho názoru, čo by viedlo k potvrdeniu (a nie k zmene) prvoinštančného rozsudku v časti o príslušenstve žalovanej pohľadávky (okamih vzniku práva na úrok z omeškania). K tomuto záveru o skutočnom obsahu kritiky sťažovateľa dospel ústavný súd už v rámci predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti. Ak by totiž hodnotil sťažovateľovu argumentáciu iba formálne, musel by pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietnuť ako neprípustnú pre nevyčerpanie prostriedku nápravy poskytnutého zákonom, a to konkrétne dovolania podaného podľa § 420 písm. f) CSP proti napadnutému rozsudku krajského súdu. Sťažovateľ totiž síce dovolanie formálne založené na § 420 písm. f) CSP podal, najvyšší súd ako súd dovolací však ústavne udržateľným spôsobom vyhodnotil, že skutočnou podstatou dovolacej kritiky bolo nesprávne právne posúdenie veci, nie nedostatočnosť odôvodnenia v otázke odklonu krajského súdu od predchádzajúcej rozhodovacej praxe súdov.

17. Krajský súd svoj rozsudok v podstate odôvodnil odkazom na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017, ako aj sp. zn. 1Cdo/212/2017. Tým zrozumiteľne odôvodnil svoj právny názor. Pre ústavný súd však vzhľadom na závery formulované v predchádzajúcom odseku nie je podstatnou otázkou prípadného (ne)odôvodneného odklonu od skoršej súdnej judikatúry, ale samotný právny názor, ku ktorému sa krajský súd priklonil. Dokumentuje to práve skutočnosť zvýraznená sťažovateľom, a to zrušenie rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/145/2017 a sp. zn. 1Cdo/212/2017 nálezmi ústavného súdu č. k. III. ÚS 309/2020-33 zo 14. októbra 2021 a č. k. III. ÚS 214/2020-29 zo 14. októbra 2021, a to z dôvodu neústavného výkladu a uplatnenia ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z.

18. Každý má právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

19. Podľa § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. poisťovateľ je povinný bez zbytočného odkladu začať prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a do troch mesiacov odo dňa oznámenia poškodeného o škodovej udalosti

a) skončiť prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a oznámiť poškodenému výšku poistného plnenia, ak bol rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a nárok na náhradu škody preukázaný;

b) poskytnúť poškodenému písomné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré odmietol poskytnúť alebo pre ktoré znížil poistné plnenie, alebo poskytnúť poškodenému písomné vysvetlenie k tým uplatneným nárokom na náhradu škody, v ktorých nebol v ustanovenej lehote preukázaný rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a výška poistného plnenia; písomné vysvetlenie sa považuje za doručené dňom, keď ho poškodený prevzal, odmietol prevziať, alebo dňom, keď ho pošta vrátila ako nedoručené.

20. Podľa § 11 ods. 7 zákona č. 381/2001 Z. z. poisťovateľ je povinný poskytnúť poistné plnenie do 15 dní po skončení prešetrovania potrebného na zistenie rozsahu povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie alebo po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia.

21. Podľa § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. ak poisťovateľ nesplní povinnosť podľa odseku 6, je povinný zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa osobitného predpisu (§ 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

22. Podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis.

23. Ústavný súd sa už právnu otázkou, ktorá bola kardinálnou aj pre napadnutý rozsudok krajského súdu, zaoberal. V nálezoch sp. zn. III. ÚS 309/2020 a sp. zn. III. ÚS 214/2020 vyslovil právny názor, podľa ktorého ustanovenia zákona č. 381/2001 Z. z. chránia poisťovateľa pred tým, aby nemusel platiť úroky z omeškania v prípade, ak je nárok poškodeného dôvodný a jeho dôvodnosť je zistená v komunikácii, ktorú predpokladá § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. Ak by žalovaná poisťovňa postupovala tak, že by sťažovateľovi vyplatila jeho dôvodne uplatnené nároky v lehote troch mesiacov (§ 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z.) a 15 dní (§ 11 ods. 7 zákona č. 381/2001 Z. z.) od ich uplatnenia si sťažovateľom, za túto dobu by nevznikol nárok na zaplatenie úroku z omeškania z jeho dôvodného nároku, keďže v tomto období žalovaná poisťovňa nebola v omeškani, keďže vykonávala svoje oprávnenia podľa § 11 ods. 6 a 7 zákona č. 381/2001 Z. z. Žalovaná poisťovňa však časť sťažovateľom uplatnenej škody nezaplatila. Preto sa vo vzťahu k sťažovateľovi dostala do omeškania.

24. Výklad poskytnutý v napadnutom rozsudku dochádza k záveru, že poisťovňa sa dostala do omeškania a je povinná platiť úrok z omeškania nie bezprostredne po tom, ako si sťažovateľ voči nej uplatnil svoj priamy nárok podľa § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z., ani nie po tom, ako uplynuli lehoty podľa § 11 ods. 6 a 7 zákona č. 381/2001 Z. z., ale až po tom, ako jej bol doručený rozsudok v spore, v ktorom vystupovala ako žalovaná, pričom tento rozsudok stotožnili s právoplatným rozhodnutím súdu o výške náhrady škody podľa § 11 ods. 7 zákona č. 381/2001 Z. z. Tomuto výkladu však chýba uvedomenie si toho, že rozhodnutím o výške náhrady škody môže byť aj celkom iný rozsudok. Nárok na náhradu škody spôsobenej prevádzkou

motorového vozidla si možno uplatniť nielen voči poisťovni, ale aj priamo proti tomu, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla.

25. Preto nemožno vylúčiť taký postup poškodeného, ktorý si nárok neuplatní proti poisťovni, ale len proti prevádzateľovi motorového vozidla. Potom je vylúčené, aby sa poisťovňa dostala vo vzťahu k poškodenému do omeškania a vôbec mu bola povinná zaplatiť úrok z omeškania. Poisťovňa v takomto prípade voči poškodenému nie je v omeškaní, keďže na zaplatenie náhrady škody ju nikto nevyzval a dokonca o škode ani nemusí vedieť.

26. Ak si poškodený uplatní svoj nárok len voči poistenému prevádzateľovi, má takýto úkon za následok omeškanie len prevádzateľa s tým, že poškodenému proti prevádzateľovi vzniká nárok na zaplatenie úroku z omeškania. Podľa § 10 ods. 3 zákona č. 381/2001 Z. z. je poistený prevádzateľ povinný poisťovni oznámiť, že sa voči nemu uplatňuje nárok na náhradu škody. Ani toto oznámenie poisteného poisťovni nemá za následok, že sa poisťovňa voči poškodenému dostáva do omeškania a poškodenému vzniká voči poisťovni nárok na úrok z omeškania. Ak však poistený oznámil poisťovni, že si poškodený voči nemu uplatnil nárok na náhradu škody a ďalej postupoval podľa pokynov poisťovne, má nárok na to, aby poisťovňa za neho poškodenému zaplatila úrok z omeškania, ktorý vznikol v dôsledku toho, že konal podľa pokynov poisťovne.

27. Teda, ak poisťovňa po oznámení poisteného neplní poškodenému, musí za poisteného zaplatiť úrok z omeškania. To však neznamená, že je voči poškodenému v omeškaní. Poškodený si svoj nárok proti poistenému prevádzateľovi môže uplatniť aj žalobou, pričom výsledkom sporu medzi poškodeným a poisteným prevádzateľom je rozsudok, ktorý poisteného zaväzuje na plnenie poškodenému. Takýto rozsudok môže následne poškodený predložiť poisťovni so žiadosťou o plnenie. Rovnako tak môže postupovať poškodený. Poisťovňa však podľa takéhoto rozsudku musí za škodcu poškodenému poskytnúť plnenie úrokov z omeškania len v tom prípade, ak je takýto rozsudok výsledkom sporu, s ktorým bola poisťovňa oboznámená a ktorý poistený prevádzateľ viedol podľa pokynov poisťovne [§ 5 ods. 1 písm. d) a § 5 ods. 2 písm. a), b) a c) zákona č. 381/2001 Z. z.].

28. Poisťovňa bola poškodeným priamo žalovaná, a preto sa na priznanie úroku z omeškania vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody s tým rozdielom, že na úrok z omeškania nemá nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poisťovej udalosti a 15 dní na výplatu, ak k výplate žiadanej náhrady skutočne došlo.

29. Tým však zrejme nemá byť dotknutý rozsah poisťového plnenia, ktorým je krytie nárokov poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou dopravného prostriedku, ktorá pre plné (štandardné) odškodnenie na seba viaže aj povinnosť platenia úrokov z omeškania. Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by zákonodarca pri pohľadávkach vzniknutých z ublíženia na zdraví (oproti iným škodám) sledoval zvýhodnenie škodcu do takej miery, žeby jeho omeškanie a s tým spojené úroky z omeškania sa viazali nie na výzvu na plnenie, ale na rozhodnutie súdu.

30. Každý škodca by mohol logicky bez sankcie oddialiť riešenie škody „odkazom na súd“ a neprijateľnosť takejto konštrukcie umocňuje aj predstava, že „čím dlhší súdny proces, tým lepšie pre škodcu“. Trojmesačná zákonná lehota na vybavenie poisťového plnenia a na to nadväzujúca 15-dňová lehota na plnenie podľa zákona č. 381/2001 Z. z. má svoje opodstatnenie

v záujme dôsledného vyšetrenia poistnej udalosti, no nepredstavuje žiadnu liberáciu škodcu od platenia príslušenstva pohľadávky (úrokov z omeškania; § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka) vzniknutej z ublíženia na zdraví.

31. S tým úzko súvisí aj potreba zamyslieť (a neustále sa zamýšľať) nad dôsledkami, dopadmi (akéhokoľvek) výkladu, ktorý prijíma krajský súd. Pokiaľ by skutočne poisťiteľ (terminológia Občianskeho zákonníka) či poisťovateľ (terminológia zákona č. 381/2001 Z. z.) prakticky nemal poskytnúť aj úroky z omeškania skôr ako po uplynutí 15 dní od právoplatnosti rozsudku (keď by sa zjavne vyžadovalo iniciovanie ďalšieho súdneho konania, čo sa nejaví ako práve efektívne), potom sa poisťiteľovi jednoducho oplatí viac súdiť sa a odkladať okamih jeho plnenia (keď pri pokračujúcej devalvácii hodnota peňazí neustále klesá). Účelom zákona č. 381/2001 Z. z. je však zlepšiť postavenie poškodeného – veď aj na ten účel zákonodarca vykreoval osobitný priamy žalovateľný nárok poškodeného voči poisťiteľovi (bez potreby žalovať aj škodcu).

32. Výklad prijatý krajským súdom, ktorý v podstate vylučuje poskytnutie poistného plnenia zahŕňajúceho aj úroky z omeškania z náhrady škody, sa tak dostáva do konfliktu s racionálnym účelom právnej úpravy.

33. Treba pripomenúť, že právna úprava v uvedenej oblasti vychádza zo smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/26/ES o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o zmene a doplnení smerníc Rady č. 73/239/EHS a 88/357/EHS (štvrtá smernica o poistení motorových vozidiel), ktorá bola následne nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (kodifikované znenie). Túto okolnosť krajský súd nezohľadnil a vnútroštátnu právnu úpravu ani nevyložil vo svetle príslušného eurokonformného výkladu (čo je jeho povinnosťou bez ohľadu na to, že sa toho sťažovateľ prípadne výslovne nedomáhal). Takýto postup je neakceptovateľný, pretože všeobecné súdy sú zároveň súdmi Európskej únie, ktoré sú povinné aplikovať únieové právo (rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-106/77 vo veci Simmenthal).

34. Konsolidovaná smernica v bodoch 40 a 41 odôvodnení uvádza:

„(40) Okrem toho, že sa zabezpečí, aby poisťovňa mala svojho zástupcu v štáte, kde má poškodená osoba trvalý pobyt, je vhodné zaručiť, že poškodená osoba bude mať osobitné právo na rýchle poskytnutie poistného plnenia. Preto by sa do vnútroštátneho práva mali zaviesť primerane účinné a systematické finančné alebo rovnocenné administratívne sankcie – ako sú súdne zákazy v kombinácii so správnymi pokutami, pravidelné hlásenie sa dohliadajúcim orgánom, kontroly na mieste, uverejnenie v národnom úradnom vestníku a v tlači, dočasné pozastavenie činnosti spoločnosti (zákaz uzatvárania nových zmlúv na určité obdobie), vymenovanie osobitného zástupcu dohliadajúcich orgánov zodpovedného za monitorovanie, či sa podnikateľská činnosť vykonáva v súlade so zákonmi o poistení, odobratie povolenia na vykonávanie takejto podnikateľskej činnosti, sankcie pre riaditeľov a manažment – pre prípad, že poisťovňa alebo jej zástupca si neplní povinnosť náhrady škody v primeranej lehote. Toto by nemalo brániť uplatneniu ďalších opatrení – patriacich najmä pod kontrolné právomoci – ktoré sa môžu považovať za primerané. Podmienkou však je, aby zodpovednosť a vzniknutá škoda boli nespochybniteľné, aby poisťovňa bola schopná realizovať zodpovedajúce plnenie v predpísanej lehote. Zodpovedajúce plnenie náhrady by malo

byť vyhotovené písomne a malo by obsahovať dôvody, na základe ktorých bola určená zodpovednosť a škody.

(41) Okrem týchto sankcií je vhodné zaviesť povinnosť platenia úrokov z výšky náhrady stanovenej poisťovňou alebo súdom poškodenej osobe, ak sa plnenie nerealizovalo v zmienenej predpísanej lehote. Ak má členský štát platné vnútroštátne predpisy, ktoré obsahujú požiadavku platenia úroku z omeškania, toto ustanovenie sa môže vykonať odkazom na tieto predpisy.“

35. V súlade s tým potom konsolidovaná smernica v čl. 22 vyžaduje, aby štáty zaviedli povinnosť poisťovne alebo jej likvidačného zástupcu do troch mesiacov reagovať na žiadosť poškodeného o náhradu škody, ktorá má byť podporená primeranými, účinnými a systematickými finančnými alebo im rovnocennými správnyimi sankciami. Zároveň smernica výslovne vyžaduje, aby sa zabezpečilo, že poškodenej osobe budú vyplatené aj úroky.

36. Európsky zákonodarca chcel dosiahnuť zefektívnenie vyplácania poistného plnenia poškodeným tým, že sa má poisťiteľom uložiť povinnosť včas realizovať príslušné šetrenie, a v prípade, že sa zistí jeho opodstatnenie, poskytnúť poistné plnenie, keďže nereagovanie na žiadosť poškodeného o náhradu škody má byť primerane, účinne a systematicky sankcionované a nad rámec štandardného poistného plnenia sa má v prípade porušenia tejto povinnosti dostať poškodenej osobe aj osobitných úrokov.

37. Je preto potrebné vec právne posúdiť aj v týchto súvislostiach, čo krajský súd dosiaľ neučinil. Vzhľadom na vzťah medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom vyriešenie položených otázok nateraz ústavný súd prenecháva krajskému súdu, keď však ústavný súd od krajského súdu očakáva, že domyslí už uvedené dôsledky a sťažovateľovi poskytne konkrétnu odpoveď, ktorá navyše povedie k správnej interpretácii a aplikácii dotknutých ustanovení zákona, čím sa zároveň zabezpečí aj plný *effet utile* smernice.

38. Ústavný súd na základe vykonaného posúdenia dospel k záveru, že krajský súd napadnutým rozsudkom, ktorého druhý výrok je dôsledkom ústavne nekonformného výkladu a uplatnenia relevantných ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z., porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.2. K nároku na náhradu trov konania:

39. Ústavný súd viazaný podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dôvodom ústavnej sťažnosti založeným na sťažovateľovej kritike započítania žalobou uplatneného úroku z omeškania do vyhodnotenia pomeru úspechu a neúspechu v spore pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov konania upozorňuje, že rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne. Ide o prípady, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala

črty svojvôle (I. ÚS 40/2012, II. ÚS 364/2014, II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, IV. ÚS 248/08, II. ÚS 153/2016, II. ÚS 506/2018, II. ÚS 566/2018).

40. V obdobnom prípade, akým je aj sťažovateľov, už ústavný súd vyhodnotil ako ústavne udržateľný záver všeobecného súdu, ktorý pri určovaní pomeru úspechu a neúspechu strany sporu nevzal do úvahy len žalobou uplatnenú istinu, ale aj jej príslušenstvo spočívajúce v úrokoch z omeškania. Sťažovateľ potom takýto postup a rozhodnutie namietal. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 228/2020-8 z 26. mája 2020 ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú, keď k uvedenej kardinálnej otázke uviedol, že *„právny názor sťažovateľa v danej veci možno považovať za možný legitímny výklad vo vzťahu k rozhodovaniu o náhrade trov konania. Podstatné však je, že výklad zákonov je v primárnej právomoci všeobecných súdov a pokiaľ je ich výklad ústavne konformný, ústavný súd nemá dôvod do takéhoto výkladu zasahovať len preto, že existuje aj iný možný a takisto ústavne konformný výklad. Ústavný súd dospel k presvedčeniu, že napadnuté uznesenie krajského súdu nepredstavuje ústavne relevantný exces z aplikačnej praxe všeobecných súdov, je presvedčivo odôvodnené a ústavne udržateľné“*.

41. Ani v aktuálnej veci ústavný súd nevidí dôvod odkloniť sa od svojho postoja už vyjadreného v rozhodnutí rekapitulovanom v predchádzajúcom bode. Vhodné je azda len dodať, že aj keby ústavný súd nesúhlasil s prihliadaním na príslušenstvo žalovanej pohľadávky pri určovaní pomeru úspechu a neúspechu na účel uplatnenia § 255 CSP, jeho oddelenosť od sústavy všeobecného súdnictva v spojení s vysokou mierou zdržanlivosti pri prieskume rozhodnutí všeobecných súdov o trovách konania predstavujúcich výsledok uplatňovania podústavného práva mu v konečnom dôsledku bráni nahrádzať právne názory všeobecného súdu o spornej právnej otázke vlastnými názormi. Preto ústavný súd nezistil dôvod na záver o dôvodnosti argumentácie sťažovateľa vo vzťahu k rozhodnutiu krajského súdu o nároku na náhradu trov tak prvoinštančného, ako aj odvolacieho konania.

42. Ústavný súd však musel prihliadnuť na skutočnosť, že vyhovel ústavnej sťažnosti vo vzťahu k výroku rozsudku krajského súdu o príslušenstve sťažovateľom žalovanej pohľadávky. Výroky o nároku na náhradu trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania sú potom vzhľadom na § 255 CSP, ktorý používa kategóriu pomeru úspechu vo veci, priamo závislé od rozhodnutia vo veci samej. Vychádzali zo skutočnosti, že konanie po sťažovateľovej žalobe bolo v časti zastavené (späťvzatie procesne pričítateľné sťažovateľovi) a v časti žalobou uplatneného príslušenstva bol sťažovateľ neúspešný.

43. Ústavný súd nie je oprávnený nahrádzať vlastným rozhodnutím rozhodnutie všeobecného súdu, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, pretože netvorí súčasť sústavy všeobecného súdnictva, s ktorého právomocou sa právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ústavy neprekrýva. Preto ani ústavný súd nie je oprávnený prejedukovať budúce rozhodnutie krajského súdu (po vrátení z ústavného súdu) o nároku na náhradu trov konania. Nemožno však vylúčiť, že opätovné rozhodnutie o odvolaní bude mať za následok podstatnú zmenu pomeru úspechu a neúspechu sťažovateľa vo väzbe na § 255 CSP, a to bez ohľadu na to, či krajský súd do určenia miery úspechu sťažovateľa „započíta“ úroky z omeškania ako príslušenstvo úspešne vysúdenej istiny. Už len preto je nutné nálezom zrušiť aj tretí a štvrtý výrok napadnutého rozsudku tak, aby nové rozhodnutie o odvolaní nevyvolalo medzi výrokmi meritórnymi a výrokmi o náhrade trov

konania vnútorný rozpor. Preto ústavný súd aj v tejto časti ústavnej sťažnosti vyhovel a zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu v treťom a štvrtom výroku.

44. Naopak, ústavný súd nevyhovel ústavnej sťažnosti v časti týkajúcej sa prvého výroku napadnutého rozsudku krajského súdu, keďže voči nemu sťažovateľ celkom prirodzene nevzniesol žiadne výhrady v podobe pre ústavný súd záväzných (§ 45 zákona o ústavnom súde) dôvodov ústavnej sťažnosti (bod 4 výroku tohto nálezu).

V.3. Kasácia, vrátenie veci na ďalšie konanie a záväzný právny názor:

45. Vzhľadom na čiastočné vyhovenie ústavnej sťažnosti ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol o zrušení napadnutého rozsudku krajského súdu v druhom, treťom a štvrtom jeho výroku (bod 2 výroku tohto nálezu). Zároveň na účel zabezpečenia reálnych účinkov svojho vyhovujúceho nálezu považoval za potrebné využiť aj svoju právomoc podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde. Po zmenách organizácie súdnictva účinných od 1. júna 2023 však ústavný súd vec v zrušenom rozsahu nevrátil na ďalšie konanie krajskému súdu, ale Krajskému súdu v Banskej Bystrici ako súdu v obchodnoprávných veciach funkčne príslušnému podľa § 34 ods. 2 písm. a) v spojení s § 22 písm. h) CSP. Rešpektoval tým aj rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Ndob/5/2023 zo 16. augusta 2023 (uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 43/2003), podľa ktorého *„ustanovenie § 34 ods. 1 a 2 CSP vo väzbe na ustanovenie § 22 CSP v znení od 1. júna 2023 je potrebné interpretovať tak, že od 1. júna 2023 je daná funkčná príslušnosť výhradne Krajského súdu v Banskej Bystrici, Krajského súdu v Bratislave a Krajského súdu v Košiciach ako súdov špecializovaných na konania o odvolaniach proti rozhodnutiam vydaným v obchodnoprávných sporoch všetkými súdmi prvej inštancie (nielen okresným alebo mestským súdom v sídle krajského súdu), spadajúcimi tak do obvodov týchto troch krajských súdov, ako aj do obvodov krajských súdov vymenovaných v § 22 písm. d) až h) CSP“*.

46. Po vrátení veci bude Krajský súd v Banskej Bystrici podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze. Viazanosť sa prejaví v tom, že bude jeho povinnosťou opätovne sa vyrovnáť s otázkou určenia okamihu omeškania žalovanej poisťovne s plnením žalobou úspešne uplatnenej pohľadávky v súlade s právnymi názormi ústavného súdu reflektujúcimi nielen požiadavky plynúce z porušených práv sťažovateľa, ale aj z požiadavky eurokonformného výkladu zodpovedajúcich ustanovení zákona č. 381/2001 Z. z. Následne bude povinnosťou Krajského súdu v Banskej Bystrici opätovne rozhodnúť aj o odvolaní proti výroku rozsudku okresného súdu o náhrade trov prvoinštančného konania, ako aj o náhrade trov odvolacieho konania.

VI.

Trovy konania

47. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Vzhľadom na vyhovenie ústavnej sťažnosti považoval ústavný súd za odôvodnené zaoberať sa návrhom sťažovateľa na priznanie náhrady trov konania.

48. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3, § 18 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Pokiaľ ide o repliku sťažovateľa z 1. marca 2024, ústavný súd za tento úkon právnej služby náhradu trov nepriznal, pretože vo veci samej nepriniesol nové skutočnosti alebo informácie, ktoré by ústavnému súdu neboli už skôr známe z ústavnej sťažnosti a predloženého súdneho spisu všeobecného súdu. Náhrada trov konania tak predstavuje 410,26 eur. Krajský súd je povinný uhradiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výroku tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. marca 2024

Robert Šorl
predseda senátu